

Date: 19th September-2025

**MAKTAB BOSHQARUVI: STRATEGIK REJALASHTIRISH MAKTAB
RIVOJIDA QANDAY AHAMIYATGA EGA?**

Umarov Yolqinjon Bahromovich

Qashqadaryo viloyati

Kitob tuman 21-maktab direktori

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktab ta'limi tizimida strategik rejalashtirishning nazariy asoslari, amaliy mexanizmlari va ularning ta'lim sifatini oshirishdagi ahamiyati keng yoritiladi. Strategik rejalashtirish maktab boshqaruvida uzoq muddatli rivojlanish yo'nalishlarini belgilash, resurslardan oqilona foydalanish va ta'lim jarayonida samaradorlikka erishish vositasi sifatida qaraladi. Maqolada xalqaro tajribalar asosida O'zbekiston ta'lim tizimi uchun muhim xulosalar berilib, maktab rahbarlari va pedagoglar hamkorligida strategik rejalashtirishni amalga oshirishning dolzarbligi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: Strategik rejalashtirish, maktab boshqaruvi, ta'lim sifatini oshirish, ta'lim menejmenti, innovatsion yondashuv, rivojlanish strategiyasi, xalqaro tajriba, samaradorlik.

Kirish

Mamlakat taraqqiyoti ta'lim tizimi samaradorligiga bevosita bog'liq. Chunki maktab – bu shaxsni tarbiyalovchi va kelajak avlodni jamiyat hayotiga tayyorlovchi eng muhim ijtimoiy institutdir. Shu bois maktab boshqaruvi samarali bo'lishi uchun zamonaviy menejment uslublaridan foydalanish zarur. Shulardan biri – strategik rejalashtirish bo'lib, u ta'lim jarayonining barqaror rivojlanishini ta'minlaydi. Strategik reja – bu maktabning kelgusidagi yo'nalishini aniqlab beradigan, ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan kompleks dasturdir.

Strategik rejalashtirishning nazariy asoslari

Strategik rejalashtirish menejmentning asosiy yo'nalishlaridan biridir. U tashkilotning (bizning holatda – maktabning) hozirgi holatini tahlil qilish, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash, imkoniyat va tahdidlarni baholash hamda uzoq muddatli maqsadlarni belgilashdan iboratdir. Ta'lim tizimida bu jarayon quyidagilarni o'z ichiga oladi:

ta'lim sifatini baholash;

o'quv dasturlari samaradorligini tekshirish;

o'qituvchilar malakasini oshirish;

moddiy-texnik bazani rivojlantirish;

maktabning mahalliy hamjamiyat bilan hamkorligini kuchaytirish.

Maktab rivojida strategik rejalashtirishning ahamiyati

Strategik rejalashtirish maktab rivojlanishiga quyidagi jihatlar bo'yicha ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

1. Aniq yo'nalish berish – strategik reja maktabning uzoq muddatli maqsadlarini belgilaydi va uning rivojlanish konsepsiyasini ishlab chiqadi.

Date: 19th September-2025

2. Resurslarni samarali boshqarish – mavjud moddiy, moliyaviy va inson resurslari oqilona taqsimlanadi. Masalan, texnologik vositalar xaridida ustuvorlik belgilanishi, o'qituvchilarning qayta tayyorlanishi rejalashtiriladi.

3. Ta'lim sifatini oshirish – aniq maqsadlar qo'yilishi natijasida o'qituvchilarning metodik ishlari yaxshilanadi, yangi pedagogik texnologiyalar joriy etiladi.

4. Jamoaviy hamkorlikni kuchaytirish – strategik reja faqat rahbarning hujjati bo'lib qolmay, balki butun jamoa, ota-onalar va o'qituvchilarni ham o'z ichiga olgan umumiy dasturga aylanadi.

5. Innovatsion rivojlanishni ta'minlash – raqamli ta'lim vositalari, sun'iy intellektdan foydalanish, masofaviy ta'lim elementlarini qo'llash imkoniyati yaratiladi.

Strategik rejalashtirish bosqichlari

Maktabda strategik rejalashtirish odatda quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

1. Tahlil – maktabning mavjud holatini o'rganish (SWOT tahlil orqali).

2. Maqsadlarni belgilash – qisqa va uzoq muddatli maqsadlarni aniqlash.

3. Strategiyalar ishlab chiqish – belgilangan maqsadlarga erishish yo'llarini tanlash.

4. Amalga oshirish – ishlab chiqilgan rejani bosqichma-bosqich joriy etish.

5. Monitoring va baholash – erishilgan natijalarni tahlil qilish, zarur bo'lsa rejalarga tuzatish kiritish.

Xalqaro tajriba

Dunyoning rivojlangan ta'lim tizimiga ega mamlakatlari, jumladan Finlyandiya, Janubiy Koreya va Singapurda maktablar strategik rejalashtirish asosida faoliyat yuritadi. Masalan, Singapur maktablarida har besh yilda ta'lim dasturlarini yangilash strategik reja asosida amalga oshiriladi. Bu orqali ular ta'lim sifatini doimiy ravishda yangilab, zamon talablariga moslashtirib kelmoqda.

O'zbekiston ta'lim tizimi ham ushbu tajribalardan foydalanib, milliy sharoitga moslashtirilgan strategik rejalashtirish modelini ishlab chiqishi lozim.

Amaliy misollar

O'zbekiston maktablarida strategik rejalashtirish quyidagicha namoyon bo'lishi mumkin:

maktabni rivojlantirish bo'yicha 3 yillik "yo'l xaritasi" ishlab chiqish;

har yili belgilangan ustuvor vazifalarni qayta ko'rib chiqish;

ota-onalar qo'mitasi va mahalliy hokimiyat bilan hamkorlikda qo'shimcha resurslarni jalb qilish;

o'qituvchilarning malakasini oshirish bo'yicha maxsus dasturlarni joriy etish.

Xulosa

Strategik rejalashtirish – bu maktabning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi va ta'lim sifatini oshirishda eng muhim vositalardan biridir. U nafaqat ta'lim jarayonini tashkil etadi, balki maktab jamoasini umumiy maqsad yo'lida birlashtiradi, innovatsiyalarni kengaytiradi va resurslardan oqilona foydalanish imkoniyatini yaratadi. O'zbekiston maktablarida strategik rejalashtirishni keng joriy etish kelgusida ta'lim sifatini yuksaltirish, xalqaro

Date: 19th September-2025

reytinglarda yuqori o‘rinlarni egallash va eng asosiysi – yosh avlodni zamonaviy bilim va ko‘nikmalar bilan qurollantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ta’lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ–4884-son qarori. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni (yangi tahriri). – Toshkent, 2020.
3. Fayziyev A.A. Ta’lim menejmenti va pedagogik liderlik. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. Qodirova F.X. Maktab boshqaruvi nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2018.
5. Mintzberg H. The Rise and Fall of Strategic Planning. – New York: Free Press, 1994.
6. OECD. Education Policy Outlook 2021: Shaping Responsive and Resilient Education in a Changing World. – Paris: OECD Publishing, 2021.
7. Fullan M. Leading in a Culture of Change. – San Francisco: Jossey-Bass, 2001.
8. Bush T. Theories of Educational Leadership and Management. – London: Sage Publications, 2011.
9. Singapur Ta’lim vazirligi. School Excellence Model: Strategic Planning in Schools. – Singapore, 2019.

